

**ATLARI
UÇURUMA SÜRMEK**

Emin Gürdamur

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Atları Uçuruma Sürmek /	7
Kahverengi Zarf /	13
Güneşin Öbür Batışı /	25
Karanlık /	31
Dağdaki Sesler /	37
Yeşil Perdeler /	43
Kiraz Çiçekleri /	51
Serander Kuşları /	59
Allah'ın Yazıları /	67
Vaveyla /	73
Yüzleşme /	81
Sahne /	89
Zehirli Yağmur /	99
Kızılağaç Yaprağı /	105
Çürüme /	121
Boşluk /	127

ATLARI UÇURUMA SÜRMEK

Göğē...

Korkma. Bu balıktan günler hiç bitmeyecek. Dinmeyecek bu melun acı. Bir zıpkın saplanmayacak göğsüne, bir huzme saplanmayacak. Herkes kendi sesiyle yaşayıp ölecek.

Mucizeler devrinden çok sonra bir kartal bir kaleden sebepsiz havalandı. Bunu gördün. Sen şimdi burada böyle oturuyorsun ya, insanın ve tarihin bütün boşlukları çıra kokusuyla doluyor. Bunun bir nedeni yok, pek çok şeyin bir nedeni yok. Yüzünde bilenmiş testereler gibi gidip gelen gölgeler görüyorum, neden? Boşlukta şakırdayan şu gürz sesini duyuyor musun, kulaklarımıza dolan şu kadim uğultuyu? Gözlerin böyle miydi hep, sen doğduğunda da böyle mi, böyle iki çengel gibi mi bakardı? Ortaçağın bütün uğursuz kaleleri yüzüne devrilmiş. Menkıbelerde adı sanı olmayan, hisse aşikâr olunca ortalık yerde kalan evsiz barksız insücini gelmiş yüzünde keçı kılından çadırlar kurmuş. Onları sen mi

çağırđın? Bu masayı cinayetlerle sen mi donattın? Peki, böyle kasvetli baktın madem sonunu getirelim bu sözün.

Kuşlar kimi تنها gecelerde sebepsiz uyanırlar, derdi dedem, Allah'la konuşmak için. Kuşları uzun yollara benzettiğini biliyorum. Gökyüzünü kuyuya, ölüleri solucanlara, kitapları aynalara benzetirsin. Başka Şeyleri de başka Őeylere. Ben yle benzetemem pek. Falaka mesela, kısa sürer, ağrısı uzun yollara benzer. Bitti derler bitmez. Yerine geçince camdan bakarken upuzun toprak yol görürsün. O yollar hep durur orda, çıplak ayaklar durur. zerinden hızlıca geçmeli miyiz bütün bunların? Peki ama neden? Başını kaldır, başını eğme. Hiç kimse harfleri kullanarak bizden bahsedemez. Eşyanın sırtına binerek bizi gdemez hiç kimse, anlıyor musun? Ben de az anlıyorum aslında. Muska niyetine boynumuza astığımız hiçlik, gelip ciğerimize oturan firak, ayağımıza dolanan anlamsızlık Őahittir, bizden konuşacak olanlar hep bir vehmin ağını örmüş olacaklar boşluğa. rsnler.

Caminin avlusunda dua kitabı satan bir adam var, dünya için sebepler lemi diyor. Böyle diye diye bıyıkları sararmış. Şu saçma sapan günlerde elbette onun da payı var. Ortada bir neden yokken kuş olup gittin. Karanlık, ksnl ve uzun bir bakışa, bir otobüse, bir dalgınlığa, bir yola, bir yanlışlığa meydan vererek gittin. Bu yrnmekten eskiyen yollar, bu ksz roller, bu eğri bgr adımlar kimseyi bir yere vardişmazken seni kolayca uzaklara vardişıyor hayret. Hiç kapanmayacak bir mesafeyle yüzleşiyor insan. Evet, kolayca ölümden söz etmelerimin altında bir kabalık yok değil. Görmek istemediği Őeylere hep aynı sırtını dönen iri bir filin kabalığı. Yaşadığımız vadileri esir alan huzursuzluğun, eften pften işlere gidip gelmelerin, buyruklarla iflah olmayan biçimsizliğin, dağınık gökyüzünün, mağara kapısında oturan kederli adamın bize çıkardığı faturayı benden önce, benden cesur, benden sakın karşılamış olmanı Őařkınlıkla izliyorum. Şu bizi her ikindi üzeri fanilikle dolduran ufku, imlaya gelmez bunca meseleyi nasıl da el yordamıyla, nasıl da kıştan kalma bir çift patiği kaldırış gibi, bak-

madan, ama ebedî bir dikkatle aslında, kaldırıp atıyorsun boşluğa.

En kanlı savaşları bizim adımıza bizden habersiz başlattılar, bunun utancı içindeyiz. Her birimizi ölçüp biçtiler, itinayla yonttular ve bu yalancı piramidin duvarına dizdiler. Doğduk. Hüznümüzü kelimelerle kefenliyoruz diye kimse sanmasın, iri kıyım atkestanesi gibi yolumuza çıkan afişlere, mottolara, hisse senetlerine canımız sıkılmıyor. Gök herkesle başka dilden, başka türden konuşsun diye biz susmayı taammüden seçtik. Yenilgimizle gönensin dünya. Masumiyetimize dış bileyen yazıları sayfalardan kazıyıp harf harf yuttuk her gece, neden yüzü dağılan hakikatler rüyamızı bölmedi? Aslında hep merak ediyorum, bütün bunlarla sen nasıl başa çıktın? İnsan türünü biçerdöver gibi altına alan bu yılgnlığı nasıl başına taç yaptın? Değirmende iri örümcek ağları görmüştüm, keşke onları sen de görseydin. Keşke benden önce anlamamış olsaydın, dünyanın bu kadar büyük bir yetimhane olduğunu. Köprülerden birlikte geçerdik böylece, birbirini tekrar edip duran çöllerden, Si-biryâ'dan, mısralardan, kaygan cesetlerin üzerinden hatta yüzlerine basarak ve yorulunca köprülerden aşağı atlayarak. Ölülerini birlikte hırpalardık. Mezar taşlarını canımız nasıl isterse öyle yontardık. Birine kurbağa çizerdik sözgelimi, birine merdiven. Kimseyi yaşarken takındığı maskeyle imlemezdik ama. Sarıkların altına iki harlı göz, kimsesizlikle sınanmışlara kanat, huzur içinde ölenlere mancınık resmederdik. Hakkaklar gibi yapmaz, cellatların mezar taşlarını yazısız komaz, onların da yattıkları yerde alınlarına bir teselli lütfederdik. Dirileri teker teker alırdık giyotine. Sabahları kar yağardı belki, kimseleri öldürmek istemezdik. Üşürdük ve bir köpek kulübesine sığınırdık. Birlikte üşümek hakkımızı ifsat edebilir mi mesafeler? Yetimhanede bütün çocuklar kardeştir. Kardeş midir gerçekten? Elbette bunu, biz o masada kan revan tırnaklarımızla göğün dokunaklı muşambasını kazırken uzak yaylalarda huzursuzluk çıkaran yılıklara sormayacağız. O yılıklar ki herkesi kan ter içinde bırakmak isterler; çayırlar boyu koşmaktan başka bir yaşamak olmadığını köpüklü ağızlarında geveleyip dururlar.

Esasen caminin avlusunda dua kitabı satan adam da herkesin bildiğini biliyor. Yetimhanede büyüyenlerin aynı evde büyüyenlerden daha kardeş olduklarını biliyor. Adice biliyor ve her şeyi kaypak bir bakışın ucunda çıyan gibi, akrep gibi sallandırıp güneşe teşhirden imtina etmiyor. Değirmeni merak ettin değil mi? Uzaklarda bir suyun kenarında çelimsiz bir odanın lambası yanar şimdi. Akşam yanar sabah söner bir lamba. Taş döner, kadınlar sırasını bekler, buğday sırasını bekler, arpa sırasını bekler. Hüzüün getirme aklına, sesler getir, türküler getir, sofralar getir. Etrafta koşuşan çocuklar, dariya dadanan kargalar, yolunu kaybetmiş güvercinler getir. Herkesin sırasını beklediği bir tören getir. Değirmenin yıkıldığı sene değirmencinin pörtlek gözlerini gördüm balçıkta. Sular ansızın yükseldi, herkes tepelere kaçıştı, ayakka-bı-lar kaldığı yerde kaldı. Kahverengi sel gelince değirmencinin gözleri de orda kaldı. Pek konuşmazdı zaten, gözlerini yuvalarından çıkarır, diyeceğini onlarla derdi. Onun gözlerinde de örümcek ağları vardı inanır mısın? Evet, undan bembeyaz olmuş iri ipler. Ağlardan korkmazdım. Boşlukta nedensiz, kısa kısa salınmalarından ürperirdim biraz. Herkesin sırasını beklediği bazı geceler değirmenci, yeleğinin cebinden beyaz takkesini çıkarır, sanki değirmen paldır küldür dönmüyor, koca taş her şeyi öğütmüyor gibi yavaşça açar, dizinde ütüler, gözlerinin üstüne geçirirdi. Evet evet gözlerinin. Onun gözlerinin okuyamayacağı şey yoktu. İçimi bile okurdu, suyu takip edip köye gitmek istediğimi anlardı. Anlar ve horozun tekini avludaki kütüğe yaslayıp nacakla çat diye keserdi. Acayip kan akardı, köye inmeyi düşünmemeye çalışırdım. Bizden bahsetmezdi maalesef. Demek senin de o değirmenci gibi kitapların var. Onun üç kitabı vardı gözleriyle okuduğu. Sahi bizden bahseden kitaplar ne de kısa konuşur, değil mi? Değirmencinin gözleri balçığa saplanınca ve ben kursa yatılı gidince orada uzun uzun konuşan ama gözleriyle değil ağızlarıyla konuşan adamlarla karşılaştım. Ama dinlemezler insanı. Seni dinlemezler mesela. Çizdiğin satırları çizmezler. Senin baktığın gibi bakmazlar bana.

Üzülme ama bak. Allah dinler insanı. En dipteki ranzada dizlerini karnına çekmiş uyumaya çalışırken, saçma sapan, uzun uzun konuşursun dinler seni Allah. Sözünü kesmeden dinler. Ansızın doğrulup kursun penceresine yazabileceğin bir kelimedir ama dinler seni. Sözünü kesmez.

Sen de hiç sözümü kesmiyorsun mesela. Gerçekte kimse kimsenin sözünü kesemez, bunu biliyorum. Sözün kendiliğinden yükseldiği, isli bir ocağın içinde kimsenin nefesine ihtiyaç duymadan harlandığı, korkunç ve söndürülemez alevlere dönüştüğü bir masa daha önce hiç görmemiştim. Diyorsun ki sanki ben konuşuyorum, sakın susma. Saatlerce konuştuğunun farkında olmadan böyle diyorsun. Madem getirdik sözü buraya diyorsun, madem geri dönmenin imkânı yok, madem yılkılar aklımızı çelemeyecek, madem ölülerin çürümüş yüzlerine birlikte basamaya-cağız, madem paylaşılmaz bir sözle kutsandık, madem derdimizi dökeceğimiz bir dehliz bırakmıyor bize dünya o hâlde kursağında sözler kalan bütün ölüleri terkimize alalım ve konuşa konuşa ölelim diyorsun. Sen böyle derken, tarihin bir yerinde, bizim biricikliğimize halel getiren başka konuşmaların yapıldığına dair bir kuşku yükseliyor içimde. Sahi neyin üstünden geçiyoruz biz böyle eskimiş? Rüyalar görüyorum acayip. Bir yetimhanenin kapısı kendini tekrarlıyor. Elleriyle yüzünü örtüyor kadınlar. Böyle senin gibi yüzleri var hepsinin. Hepsinin başına un yağıyor, ipince toz yağıyor. Neyi örtüyor bu Allah'ın cezası kadınlar? Neden dönüp geriye bakıyorlar ikide bir. Neden o değirmen beni, doğurdukları çocukları uzun iplerle rahimlerine bağlayan kadınlar gibi kendine çekip duruyor? Ağlama lütfen. Daha önce söylemiş miydim, ağlamak sana bir peygamber kadar yakışıyor. Sonraları çok düşündüm. Değirmende değil, kursta da değil çok sonraları. Mahzenlerde nöbetler tutarken, afişler asarken, öfkeli adamların arasında kendime yer edinirken. Maskeler dikerken yüzüme, tırnaklarımı yerken, isimleri ve sokakları bir türlü aklımda tutamazken, göz rengimi bilmezken, bir insan bunca çıkmaz sokağı nasıl

edecek de bir değirmende oğtecek, bir çuvala doldurup evinin yolunu tutacak diye düşündüm. Ezeli ayrılığa uğrayan parçaların ancak bir taşın kıyımından sonra uyum içinde birbirine kavuşabileceğini biliyordum aslında. Zaten her Şeyi biliyorum farkındaysan! Böyle biliyormuş gibi yaparak, yalancıktan başımı dik tutarak geldim buraya, bu masaya kadar. Dedim elbet bir yerde yüzüm kızarır, bir gölgelikte durup düşünürüm, kendimden utanırım dedim geldim. Şimdi bu masada dönüp göge bile bakamayan yalnızlığımızı teselli edecek yalanım kalmadı görüyorsun. Ylkıların altından ayırlları çeken göge, atları uçuruma sürerek verilecek bir yanıt vardır elbette. Ancak bununla yetimhanenin tavanında bir gedik aamayız. Zaten dünyayı yetimhaneden seyreden biri, bir daha hiç dışarı ıkamazmış. Hiç byyemezmiş. Hep aynı yaşta, hep aynı odada, hiç gelmeyecek ziyaretçiyi beklemiş. Bir zamanlar pencere önünde uğursuz kedileri okşayarak saçlarını ağartan bir kadın vardı. Bir his vardı. Biz daha doğmadan yayından fırlayan ok, demek dipdiri ggmze böyle bir çaresizliği layık görecekti, alkış, sonsuz alkış.

Korkma. Bu dikiş tutmaz sözler, bu palas pandıras özür, bu akıl almaz konuşma hiçbir Őeye şifa olmayacak. İnsandan insana giden yol yok madem, kaldır başını, kaldır ki her Şeyi bir dudak bkşe sığdıran dişil bilgelik tacında ışıldasın. Herkesin içine düştüğü, bize gelince gözlerini yuman kuyuları kim bu acımasız tesadüflerle doldurduysa masanın hesabını da o desin. Hiçbir yere gitmeyelim biz.

KAHVERENGİ ZARF

Ölüm haberidir bu nezaketsiz gelir, adabı muaşeret dinlemez. İzin istemez, kapıyı çalmaz, açmanı beklemez, geçer başköşeye kurulur. Kelimelerle inceltemezsin, törpüleyemezsin, ahşap değil sanat yapamazsın. Kaya değil bir yüz konduramazsın. Rengi yoktur, varsa karadır. Biri gitmiştir çünkü daima gitmiştir. Oradan bir ışık sızmaz. Bir ses duyulmaz. Sağına soluna kedi merdivenleri takıştıramazsın. Kenarsızdır, işe yaramaz bunlar.

Hafız Murat'ın ölüm haberini aldığımda, cami bahçesindeki akasya fidanına su veriyordum. Telefondaki ses, öldü dedi. Sözün tamamını dinlemeden ve yedi karış boyuna bakmadan akasya da o öldü dedi. Yarım asırlık kiremitli cami zaten hepiniz ölüsünüz deyip dururdu. Gökyüzüne ise bakmadım, her duruma uygun bayrağı olan korsan gönderidir o, böyle zamanlarda ona bakılmaz.

Ölüm haberidir bu, olmuş bitmiş gelir, firakına toz konduramaz. İna lillahi ve innâ ileyhi raci'un.

Telefonun ucundaki ses, çocukluk arkadaşım Hafız Murat'ın, aracında şüpheli bir şekilde ölü bulunduğunu söyledi. Bir film şeridi geçmedi önümden, çünkü ona ait hatıralar yan yana değil, üst üste, boyları birbirine karışmış bulanık resimler gibiydi bende; rengârenk bir su birikintisi gibi, hayal bahçemin bir köşesine renksiz, sıfatsız, dudakları büzüşük çöküveren şeyler. Aslında insanların çocukluğuna dönüp durduğu yaşlara henüz ermemiştik. O ermişti belki, bilmiyorum. Yağmurlar bazı ağaçları diğerlerinden çok ıslatır. Bunu biliyorum. Ölüm haberini o polisten aldıktan sonra ne kadar daha hortumu cami duvarına tuttuğumu da bilmiyorum. Kireç aşınıp sıva lekeleri ortaya çıktığında, yoldan geçmekte olan cemaatten bir ihtiyar, "Hocam hayırdır, neyin var?" diye sordu. İnsanlar merak ederler böyle şeyleri. Durduk yere ağlanmaz, bilirler. Ağlanmaz mı? Ağlanmaz elbet. Bu hâlde görünmek, bir geçiştirme olduğu her hâlden belli açıklamalar yapmak ne zor şey. Her şey yolunda demenin başkaca bir yolu olmalı, diye düşündüm. Kaldı ki konuşsam sesimi bulamayacaktım. İhtiyarın merakını yoluna çevirmek için gülüverdim. Üstüne üstlük telefonu gösterdim, nedense hâlâ kulağında tuttuğum telefonu. Böylece ihtiyar da güldü ve yoluna devam etti. Gülmek her şeyi, herkesi yoluna koyar, değil mi?

Boyası dökülmüş duvarlar bu yüzden aklıma Hafız Murat'ı getirir. Başka şeyler de başka ölüleri. Ama öyle ağır bir kaya gibi değil, bir kayanın sırtında oynaşan kelebeğin gölgesi gibi. Yüzükler teyzemi hatırlatır bana, uzun beyaz masalar ablamı. Kalbi delikti, on bir yaşında öldü. Ameliyat masasında öldü. Ne biçim masaydı bu? Masadan kalkamadı, dediler. O zamanlar evimizde masa yoktu; yemeği yerde, minderin üstünde yedik. Babam ablama mersiye yazdı. Hayır, şair değildi babam, şairane bir hayatı da yoktu. Kızı ölünce canı öyle yanmış olmalı ki dizelerden bir kale inşa edip her şeyi içine saklamak istedi, uzun epeyce uzun bir destan yazdı. Daha da bir şey yazmadı. Hayli zaman mahalle kadınları hüüzülenmek istediklerinde bize okuttular onu. Hem

okuyanların hem dinleyenlerin ezberlediği dizeler bir zaman sonra unutuldu. Dinlerken ağlamaya doyamayan annem, her satırına kırmızı gözler gizleyen babam bile unuttu. Ölümü yapraklarıyla gölgeleyen şiir gitti, renksiz, tatsız, kurşundan heykel gibi bir evlat acısı kaldı. Ölüm işte, böyle yayılmış gelir. Gelir ve kendinden önceki sonraki bütün kaleleri birer birer yıkar.

Aynı köyün aynı yamacında aynı sene dünyaya gelmiştik Hafız Murat'la. O sene köye erkek çocuk yağmıştı, ilkokuldaki sınıftan biliyorum. İlkokulu bitirdiğimiz sene aynı sebeplerden Kur'an kursuna gittik. Biz o sebeplerden habersizdik. Bizim için, kurstan kaçmayı düşündüğümüz bir gece ayağımıza bağ olan sebepler neyse, kursa devam etmemizi, her gün bir sayfa ham dört sayfa has yapmamızı, demir bardaklara, sıra dayaklarına direnmemizi sağlayan sebepler aynıydı: Evdekilerin bizi borçlu bırakan övünçleri. Hele anneler bunu çok iyi bilirler. Hem yara hem merhem olarak yaratılmıştır onlar. Yaradılar, çocukların henüz doğmamış tarafları, ete kemiğe bürünmemiş, dünyaya bağışıklık kazanmamış açık yanları annelerinin yüzüyle aynı çizgileri taşır. Merhemdirler, koca koca adamlar, kadınlar, kendilerini sevmeyi annelerinden öğrenirler. Ve o makam üzere giderler. Dünyanın kaba taraflarıyla erken tanışan çocuklar daha bir sarılırlar annelerinin hayaline. Hafız da böyleydi. Babası kanserden ölmüş, hasta annesi Karadeniz'in çiseli yamaçlarında bütün işlerin üstesinden tek başına gelmek zorunda kalmıştı. Murat için annesi dünyanın tamamı demekti. Yatılı devam ettiğimiz kurstan kaçıp gurbete çıkmayı kafaya koyduğumuz bir gece bana dönüp, "Zengin olup annemi yanıma aldıracağım." demesi de bu yüzdendi. Bunu dedikten sonra hemencecik evlerimizi özlemiş, gurbetin ağır havası karşısında yılmış ve devam etseydik acaba sonu nasıl olurdu diye hep merak edeceğimiz firar planımızı askıya almıştık. Karadeniz'de gün ortası aniden peyda olan sis, nasıl çarşaf gibi yayılır, kaşla göz arasında evleri, tepeleri yutar ve sonra tertemiz geri getirirse, ergen zihinlerimize egemenlik kuran meseleler de bir

bakıma öyle şıp diye gelir şıp diye kaybolurdu. Yarıda bıraktığımız kaçış planından sonraki ilgimiz, aynı maceraperest güdüyle, söylentisi dünyayı tutmuş eski bir evin ahırında define aramak olacaktı. O sahipsiz ve oldukça büyük evin ahırında, kendimize göre bazı metotlar geliştirip kazılacak bir nokta belirledik. Paranın veya köşeyi dönmenin henüz ne anlama geldiğini bilmeyen küçük ama soylu define avcılarıydık. Çubuklarla toprağı eşeledik ve üzerinde eski yazılar bulunan kâğıt parçaları bulduk. Bizden önce ve sonra, yine bizim gibi bir bardak suda fırtına koparmak isteyen çocuklarca defalarca kurcalanan evdeki şaşırtıcı talihimiz üzerine o günlerde pek kafa yormadık. Galiba korkmuştuk. Savaş yıllarından kalma hatıralara yataklık ettiği söylenen tekinsiz evin içinden geceleri at kişnemeleri ve şehit nidaları gelirmiş. Dönüş yolunda ara sıra birbirimize baktık. Evden taş, tahta veya demir parçası yürütenlerin geceleri şehitler tarafından rahatsız edildiğine ve alınan şeylerin gerisin geri götürülmeden bu gece ziyaretlerinin bitmediğine dair birkaç hikâyeyi o kısa bakışmalara sıkıştırdık. Kâğıtlarda ne yazdığını hiç öğrenemedik? Biraz da suçu başkalarıyla bölüşmek maksadıyla kursta eski yazı okuyabilen hocalardan birine sırrımızı açtık. Hoca sayfaları kısık gözlerle inceledikten sonra, o korkunç hikâyelere benzer şeyler anlattı bize ve onları yakmanın en iyisi olduğunu söyledi. O gece ve sonraki birkaç gece Hafız'la ben, şehitleri beklediysek de gelmediler. Anlaşılan kâğıtların sobada yanması herkesi memnun etmişti.

O zamanlar köyde herkes Kur'an kursuna giderdi. Öğrencinin çokluğu, komşu köylere nispetti. Talebenin çoğu bir yıl yüzünden okur ve bir diplomaıyla kurstan ayrılıp ortaokula devam ederdi. Bizim gibi hafız olmayı kafasına koyanlar ise ezbere devam ederdi. Henüz kursa veya ortaokula devam etmenin ne gibi bir farka tekabül ettiğini bilmiyorduk. Böyle bir farkın söz konusu edilmediği bahtiyar bir çağda yaşıyorduk. Her gün aynı saatlerde sınıfın penceresinden gözümüze ilişen ufak tefek şeyleri kafamıza taktığımız olurdu gerçi. Okula gidip gelirken gülüşen ama tam kursun

önünden geçerken ciddiyete bürünüp binayı durgun gözlerle seyreden yazmalı kızların ve sürdükleri topu eline alan erkeklerin bu hâlleri sinir bozucuydu. Kursu yarıda bırakıp onlara katılanların yüzünde daha da belirginleşen bu ifadeler, meselenin bizden çok mavi tüp hortumuyla ve onun kulaktan kulağa yayılan söylenti-siyle ilgili olduğunu gösteriyordu.

O çocukların içeriyi merak ettiklerinden daha çok bizler dışarıyı merak ederdik. Örneğin ortaokulu, yeni ve kıskırtıcı bir kelime olarak kulağımıza çalınan kantin denen şeyi, evde bizsiz geçen mutlu zamanları, en çok da hastalanıp veya izin alıp eve gittiğimiz günler seyredebildiğimiz Bonanza'nın sonraki bölümlerini.

Yüzümüzde ergen sivilceler ve kollarımızda morarmış lekelerle ileri geri sallanıp ezber yaparken yaşadığımız şeylerin o günlerde bize şimdilerde olduğu gibi dramatik gelen bir tarafı yoktu. Bu bir gerçek; insanlar yaşlandıkça abartırlar çoğu şeyi. Çocukluk, hafız olacaktık ve öncekilerin geçtiği yollardan geçiyorduk. Bu yollar, zaten birkaç sene önce hayatımıza giren televizyondan da mahrum kalmak gibi bazı tabii fedakârlıklar gerektiriyordu. Hafız'la aynı bölümlerini hiçbir zaman izleyemediğimiz o diziyi birbirimize anlatır, anlatırken çokça abartır, eklemeler çıkarmalar yapardık. Düşünüyorum da galiba o diziyi biz yeniden çekerdik. Kötü mü olurdu? Olmazdı tabi. Neticede çiftliği her defasında kötü adamlardan kurtarmış olurduk. Hafız Murat nurdan bir beşik gibi sallanarak ezber yaparken aniden durup, "Co'nun atı hepsininkinden güzel." derdi. Bir an bunu düşünür, sonra kaldığı yerden ezberine devam ederdi. Ezberi kuvvetliydi onun.

Televizyondan mahrum kalmamıza inat mahallede, "Hafızlığı bitir, kızımı sana vereceğim" diyen teyzeler vardı. Bu acayip tekliflere karşı hafızlığın heybetini bürünüp pek kulak asmazmış gibi yapardık. Ama yalandan öyle yapardık. Biz o gün ve sonraki günler hep o teyzelerin kızları arasında gidip gelir bir türlü birinde karar kılamazdık. Murat'ın cebinde o yıllarda köyde bulunması imkânsız bir sabunun ambalaj kâğıdı vardı. Üzerinde yine köyde

bulunması imkânsız güzellikte bir kızın resmi. Onun hepimizin aksine teyzelerin vaatlerine gerçekten dudak bükmesi de bu yüz-dendi. Büyüyünce o kıızı bulup alacağını söylerdi, ta ki o kâğıdı kaybedinceye kadar. Kâğıtla beraber o kıza dair bütün heyecanını da yitirmişti Hafız.

Gündelik hayatın akışı içinde bir merhamet örtüsü, bir kader arkadaşlığı da sessiz sedasız yeşerirdi kursta. Bunu hiç unutmam. Özel eşya mefhumu yoktu mesela. Herkes her şeyini arkadaşına verirdi, verebilirdi. Doğu'dan gelen fakir öğrencilere karşı Murat müthiş fedakârdı. Onun bu diğerkâmlığı, izinden dönen talebelerce Kars pestiliyle ödüllendirilir, o bunları da parça parça sınıfa dağıtırdı. Ah bu babasız çocuklar. Ellerinde süpürge dünyayı acılardan temizlemeye çalışırlar. Bir defasında ayakkabılarım yırtılmıştı da arkamdan ayakkabılığa koşup bana kendininkileri vermişti. Hep bir beden büyük ceketler, bir numara büyük ayakkabılar giydiğimiz için her şeyimiz birbirimize uyardı. Galiba o bolluklar bize sonraları, çokça sonraları fark edeceğimiz bir vurdumduymazlık da vermişti. Çok ekmeğini yedik o bol elbiselerin.

Hafız Murat'la aramızdaki dostluğu bir heykele dönüştüren olay ise bir sonbahar günü vuku buldu.

Yemekhaneden dersliklere uzanan yolda tedhiş havası hâkimdi. Ben birkaç tembel öğrenciyle birlikte olup biteni üçüncü katın penceresinden seyretmiştim. Hocalar alelacele sıraları düzeltip dörderli kolların arasını açtılar. Bunun ne anlama geldiğini bilmeyen yoktu; az sonra müdür gelecek, nezaretinde arama yapılacaktı. Onun izni olmadan kursta kimse nefes alamazdı. O ki, gecesini gündüzüne katıp kursun iâşesini temin eden, bu müesseseyi ayakta tutabilmek için mesai mefhumu bilmeyen, sakallarının her bir telinden ilim sarkan, namı iki dağ arasında kurulu köyü aşır kazaya, hatta vilayete taşan Topal Hoca'ydı. Kendisine Topal Hoca denilmesinden hazzetmezdi. Bu sebepten, müftülüğe müdürlük yazısı geldiği günün akşamı, elinde makam odasının kapısına çakmak için yaptırdığı kocaman "müdür" pla-

kasıyla çıkagelmişti. Çocuk aklımızla o plakayı çok önemsedğini sezmiştik. Kapanmasın diye köy köy hatta şehir şehir dolaşıp öğrenci topladığı kurs için mi, yoksa makam odasındaki plakayı yerinde tutmak için mi öyle çırpındığı ayırt edilmezdi. Kursta derinden derine hüküm süren merhametten o bile nasibini alırdı. Her fırsatta çocukluğunu anlatır, bizler ona da acırdık. Aslında hocası olan babasına ders veremediği zamanlar nasıl bayılana kadar kızılılık sopasıyla dayak yediğini, ceza olarak dışarıda, ayazda sabahladığını, bir sene boyunca evde hapis tutulduğunu anlatırken amacı kendine acındırmak değildi. Sözü ne yapar ne eder bizim çok rahat zamanlarda dünyaya geldiğimize bağlardı. Ve biz buna bütün kalbimizle inanırdık.

Elinde, kurstaki dayakların resmi sponsoru mavi tüp hortumuyla kapıdan çıktı müdür. Fıldır fıldır gözlerindeki öfke üçüncü kattan seçiliyordu. Sakallarını kısalttığı zamanlarda yüzü daha tehditkâr bir ifade kazanırdı. Onun gelmesiyle diğer hocaların şakalaşmaları kesildi ve arama başladı. Sırası gelen tepeden tırnağa yoklanıyor, üzerinde “yasak bir cisim” olmadığına kanaat getirilenler teker teker kursa giriyordu.

Şansa bak ki aramanın ilk dakikalarında bir öğrencinin cebinden ayna ve bilye çıktı. Yalvarmak yakarmak para etmedi. Mavi tüp hortumu havaya kalkıp indi. Müdür, gözlerini öfkeli baykuş gibi belerterek, “Aç, aç!” dedi. Titreyerek yeniden açılan eller, ateş topu olarak geri savruldu.

Bu gergin manzara, sıradakilerin şakaklarını yalayıp kursa tırmandı, benim de aralarında olduğum ve ezberini vermediği için öğlen yemeğinden mahrum bırakılanların yüzüne, oradan üç katlı kursun bütün odalarına doldu. Ceplerinde bir şey olmadığından emin olanlar dahi tedirgindi. Eller usulca pantolon üzerinden cepleri yokladı, zihinler tekrar tekrar geri sardırılıp herhangi bir şeyin unutulup unutulmadığını taradı. Ağlayarak içeri girdi talebe. Ayna ve bilyenin hesabını vermiş bir şekilde. Ağladığına bakmayın siz, siyah plastik kaplamalı yuvarlak cep ay-

nası ile içinde mavi, yeşil, sarı denizanasına benzer şekiller olan bilyeler o yılların en popüler, en hayret verici ve uğruna dayak yenilmesi en makul şeylerdi.

Orta sıralarda bir talebenin de üzerinden yasak cisim çıktı. Hoca, elindeki kâğıt parçasını talebenin gözüne tutarken kavuniçi ve yeşil renginden onun, üzerinde küt saçlı kız resmi bulunan sabun kâğıdı olduğunu anladım. Müdür çılgına dönmüştü. Hortumla öğrencinin başına, omzuna ve kalçalarına olanca gücüyle vurmaya başladı. Murat'ın sabun kâğıdını çalan öğrenci ortaya çıkmıştı. Ama öyle çok dayak yemişti ki onu hemencecik affetmiştik. Öğrencinin yüksek sesle ağlamaya başlamasıyla ancak durabildi hortum. Yaşı büyükler için böyle ağlamak onur kırıcı ama dayağı sonlandırıcı bir yöntemdi ve her zaman işe yarardı. Alnına düşen beyaz fesi düzeltti Topal Hoca, sekerek bir iki adım attı, "Seninle işim daha bitmedi" dedi ve onu da içeri saldı.

O an Murat'ın elini gördüm. Sıra ona yaklaşırken yumruğunu sıktı. Elinin içindekini tahmin etmemle göğsümün daralması bir oldu. Ezberini veremeyenlerin öğlen yemeğinden mahrum bırakılmaları ne kadar kursun geleneğiye herkesin birbirine ekmek kaçırmaları da o geleneğin bir cüzüydü. Ancak aramalar genelde akşam saatlerinde yapıldığı için de elinde ekmek dilimiyle yakalanmak gelenekten değildi.

Ekmeğin birdenbire yok olması için dua ettim. Murat yakalanacak, dayak yiyecek, sonra dayanamayıp beni ele verecek ve ikimiz birden tekrar dayak yiyecektik. Durduk yerde. Hem de aç karnına. Murat'ın orada bahçenin ortasında yok olmasını, hatta inceden bir titremenin sardığı vücudumun, çam ağaçlarıyla çevrili kursun, karşıdaki yemekhanenin, bütün köyün, bütün dünyanın yok olmasını istedim. Bir türlü toplayamadığım cesaretime gücendim, mavi hortuma benden daha yakın duran dostumu bırakıp kendi derdime düşmemi yadırgadım, geçen hafta Recep Hoca'dan cenklerini dinlediğimiz Halid Bin Velid'in korkusuzluğuna orada, o pencerenin kenarında bir daha hayran kaldım. "Ama" dedim,